

DEN SJÄTTE KÖRSÅNGEN UR AISKYLOS,

»DE SKYDDSSÖKANDE«

Pär Sandin

 forntiden, långt innan akajerna drog till Troja eller skeppet Argo riggades för att segla ut efter det gyllene skinnet, fattade Zeus tycke för Io, en Heraprästinna i Argos. Den svartsjuka Hera förvandlade henne till en ko och drev henne ut ur Grekland, över Bosporen, genom Anatolien och det Heliga landet, till Egypten. Där föder hon Zeus' son Epafos, grundaren av en dynasti.

Epafos' barnbarnsbarn, bröderna Aigyptos och Danaos, har femtio söner respektive döttrar. Aigyptos vill gifta bort sina söner med deras kusiner, danaiderna, men Danaos och hans döttrar vägrar. För att undvika äktenskap flyr de över havet till sin anmoder Ios hemland, Grekland, för att där med blodets rätt söka asyl hos kungen i Argos. Kusinerna sätter efter.

Scenen är förberedd för Aiskylos' (525-456 f.Kr.) lyriska drama *Hikétides*, »De skyddssökande« (ofta även benämnt med sin latinska titel *Supplices*). Det var första (vissa säger andra) delen i en dramatisk trilogi som skildrade sagan om danaiderna, inklusive, får man förmoda, dess mest kända motiv, den blodiga bröllopsnatten då de nygifta kvinnorna mördar sina brudgummar med knivar insmugglade till bröllopskamrarna. Endast detta drama har dock bevarats, som handlar om danaidernas ankomst till Argos och deras förhandlande med kungen om asylrätt.

Huvudaktören i dramat är själva kören, Danaos' viljestarka och självsvåldiga döttrar,

som lyckas utverka rätten inte bara att stanna i Grekland, utan även att få hjälp att bekämpa Aigyptos' söner, vilka anser sig ha, möjligen faktiskt har, laglig rätt till detta äktenskap.

I föreliggande scen i dramats senare del har danaiderna redan utlovats hjälp och skydd i Argos, men på grund av viss logistisk tröghet (samt för dramatisk effekt) har de blivit kvar på stranden ensamma utanför staden. Förföljarnas skepp har siktats och väntas anlända vilken minut som helst; Danaos och landets kung är i staden för att hämta trupp. Danaiderna förväntar sig bli bortförda och deras skräck övergår i desperation och dödslängtan, i det kanske lyriskt tätaste och innerligaste av dramats oden (rad 776 till 823 i de moderna utgåvornas konventionella numrering).

Strof 1

O jord, o höjd, rättrådiga helgd,
Vad skall vi utstå, vart i Apis' land
fly, finns någonstans ett svart hål?
O vore jag svart rök,
granne till Zeus' skyar,
O, och kunde jag osynlig flygande osedd
som damm förutan vingar förintas.

Antistrof 1

Då kunde fasan undvikas än.
Mitt hjärta skakar svart av skräck; min fars

skådanden förgjorde, skräcken
förintar mig; ge mig
snaran som ödet bär.
Innan huden berörs av en oberörbar man
må Hades råda över oss döda.

Strof 2

Var finns för mig en himmelsk tron
där vinden trycker våta moln till snö?
Var finns en brant ej träd av getter
och utom åsyn ensam överhängande gambebodd
klippa

som pekar ut mitt djupa fall,
innan jag ingår, i våld mot mitt hjärta,
förintande äktenskap?

Antistrof 2

Då skall jag ej åt hundar rov
och ej åt traktens fåglar vägra mig.
Att dö befriar allt från plågor.
Må detta öde komma, möta upp innan bröllopets
läger.

Vad kan jag ännu tänka ut,
Vad för en flyktväg förmår jag bestyra
som löser från äktenskap?

Strof 3

Ropa ut i himmelsk sång
böner till gudar och gudinnor!
Kommer räddningen till slut
med krig? Se på mig fader!
Åse ej våldet med välvilliga ögon.
Vörda med rättrådighet
dina skyddssökande, Zeus,
herre över jorden och alltet.

Antistrof 3

Ty Aigyptos' vilda börd,
fasliga mannavordna ondska,
följer flyktingen med hast
med lystna skrik, de vill mig
våldta. Men din är ständigt tungan på vågen.

Vad kan bland dödliga ske,
vad kunde fullbordas här
dig förutan, härskande fader?

Kommentarer:

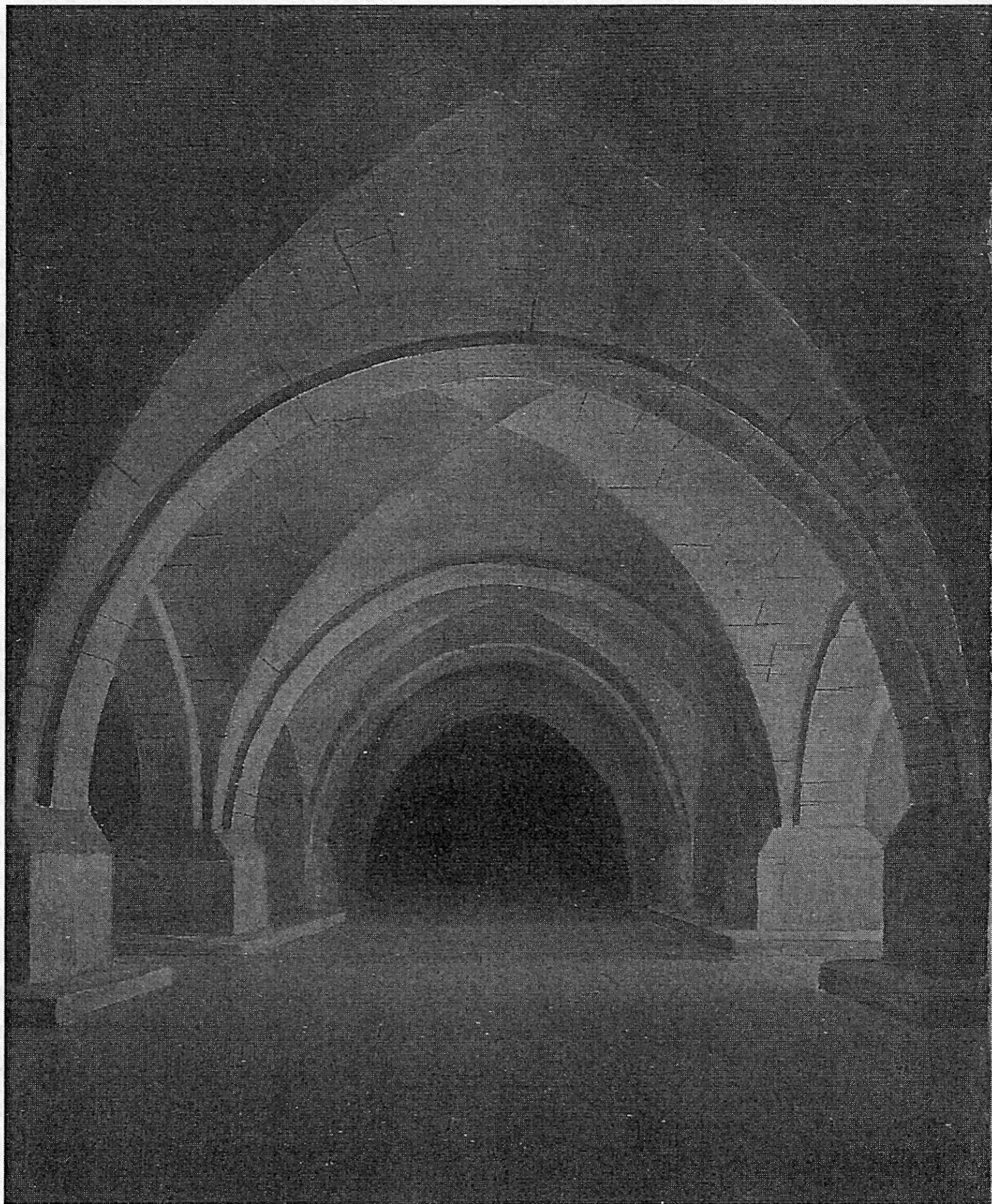
Apis' land: Peloponnesos, ofta i diktningen kallad »det apiska landet«. Aiskylos identifierar själv tidigare i dramat en eponym Apis med drag av Asklepios; denne är annars en obskyr gestalt.

Min fars skådanden: antingen »det som far såg«, alltså de förföljande skeppen, eller »fars inaktivitet«.

Snaran som ödet bär: flickorna har tidigare hotat att hänga sig, en bidragande orsak till att kungen beviljade dem asyl.

Vinden trycker våta moln till snö: enligt den då rådande vetenskapliga teorin, företrädd av Anaximenes (ca 585-525 f.Kr.) och senare Aristoteles.

Den grekiska texten är emellanåt svårt förvanskad i den medeltida handskriftstraditionen; en del av ovanstående är översättningar av konjekturrella läsarter, d.v.s. moderna filologers försök, med varierande grad av sannolikhet, att återställa författarens ursprungliga ordalydelse. Detsamma gäller i princip vid översättningen av all antik lyrik, men få texter och inget grekiskt drama har nått oss i sämre skick i detta avseende än *Hiketides* (om man inte räknar de dramer som bevarats endast i brottstycken). Detta är väl en av orsakerna till att denna tragedi har fått relativt lite uppmärksamhet i jämförelse med Aiskylos' övriga produktion, trots att den äger en sällsam kraft och charm och behandlar ett antal idag högaktuella ämnen.

»Death Passages«, olja på duk, Christopher Rådlund

Metrik

Den viktigaste principen för den metriska utformningen har varit bibehållen responsion, alltså att strofernas meter motsvarar antistrofernas (t.ex. fyra respektive fem jamben i den första och andra raden av andra strofen och antistrofen). Däremot har endast grundläggande drag av de ursprungliga versmått återgivits. Metrisk responsion är inte filologiskt pedanteri utan nödvändigt om man vill tonsätta texten och sjunga den – det sätt på vilket grekisk lyrik, inklusive de lyriska passagera i dramerna, avnjöts i arkaisk och klassisk tid. Strofer

och antistrofer sjöngs nämligen enligt samma rytm och melodi, liksom verser i moderna visor och sånger. Hos dramatiker, till skillnad från körlyrikerna, har varje nytt strofpar vanligen en unik utformning, vilket i föreliggande fall ger tre små dyadiska sånger inom ramen för oden.

För generella anmärkningar om grekisk och svensk metrik hänvisas till mitt efterord till *De grekiska tragedierna* (Vertigo 2005, tillgängligt online på <www.vertigo.se/tragediefterord.pdf>), s. 7, n. 8, samt min (och Malte Perssons) utförligare diskussion på bloggen *fragmenta praemoderna* <<http://fragmentapraemoderna.wordpress.com/anmarkningar-om-metrik/>>.